

Ikke et romantisk skønmaleri

Havekulturbyen er ikke et romantisk skønmaleri, men en realistisk mulighed. Det siger Jørgen Nimb Lassen, en af de to initiativtagere til projektet:

Hvor stort anser du potentialet for at være?

„Vi har præsenteret en idé som nu kan blive prøvet som et supplement til andre bebyggelsestyper, især parcelhuset. Det er et planlægningsmæssigt værktøj man kan bruge hvis man vil prøve at trække nye folk til landsbyerne, give dem gode sociale og fysiske rammer og sikre dem at landskabet bliver nærmeste nabo. I så fald anser jeg potentialet for stort. Havekulturbyen passer også med den nye trend 'simple living' hvor man giver køb på noget indtægt for at få plads til nære aktiviteter. Vi har allerede kontakt med flere interesserede.“

Hvor realistisk er det at fylde gårdene med produktion, service og arbejdspladser når man tænker på at al aktivitet i forvejen drænes ud af landsbyerne?

„Grundlaget er at gårdene indrettes, og at der ansættes en forpagter. Derefter er det op til de ejerforeninger der opstår. Det kan godt være at gården kun bruges til nogle heste, festlokale og garage for campingvogne og gamle motorcykler. Det er heller ikke så dårligt. Men mulighederne er mange flere. Nogle finder ud af de kan have en hjemmearbejdsplads eller et kontorfællesskab. Man kan også indrettet butikker, spisesteder, bryghus og vandrehjem. En lille håndværker kan få plads. Måske også en lille vuggestue.“

Husene er utraditionelle. Vil I give køb på deres form for at redde et projekt som I er involveret i?

„Byggesystemet, som vi foreslår, gør dem konkurrencedygtige. Husene overfører vigtige principper fra de traditionelle huse med anvendelse af træ og pudsede overflader, men det er naturligvis nyfortolkninger. De er vores udgangspunkt hvis vi selv skal stå som arkitekter for et projekt, men de kan naturligvis tilpasses stedets traditioner.“

Grundidéen er at udnytte de gårde der er blevet tilovers som fællesfaciliteter. Kan man ikke bruge den idé hvorsomhelst, f.eks. til en eksisterende parcelhusbebyggelse?

„Jo, og det ville være fint hvis man gjorde det, men det sker bare ikke. Tværtimod ser vi jo at gårdene som sædvanlig eksproprieres og udstykes. Man kan godt vælge mellem havekulturbyens elementer, men konceptet er langt stærkest i sin helhed.“

Hvad kan I gøre hvis idéen vandes ud af bygherrer der bruger idéen i salget, men ikke tager den alvorligt i praksis?

„Det kan vi ikke gøre noget ved. Men vi opfordrer kommuner og andre aktører til at spille med åbne kort og gøre det klart om man bruger hele konceptet eller blot dele af det.“

Havekulturbyen

Et bud på fremtidens bosætning på landet hvor lokal foretagsomhed og samspillet med landskabet skal skabe et ny landsbymiljø

Havekulturbyen er en landlig, men tæt boligbebyggelse knyttet til en ellers opgivet gård. Gårdens bygninger og jord er fælles faciliteter med tilhørende erhvervsmuligheder, bl.a. et landbrug der nødvendigvis er rentabelt. Der tages hensyn til landskabet, og der er nærkontakt til det. Husene er anderledes, men har et fælles præg. Og det hele er parret med en fornuftig areal- og byggeøkonomi.

Det er idéen med Havekulturbyen, der skal forme et nyt bæredygtigt landbomiljø som et modspil til det pladskrævende og dominerende parcelhusbyggeri. Af parcelhuse bygges der hvert år 10-15.000 som fylder omkring 10 km². De placeres ofte på landbrugsjord, men sjældent i samspil med landskabet, landsbyerne, gårdene og det lokale erhvervsliv. Samtidig nedlægges hver dag 5-6 landbrug alt imens landdistrikterne taber arbejdspladser, mister service og stedvis affolkes.

Bag Havekulturbyen står arkitekt Hans Peter Hagens, Arkitekturværkstedet ApS, og forstkandidat Jørgen Nimb Lassen, Foreningen Landskabsværkstedet. Efter at have arbejdet med projektet i flere år markedsfører de nu idéen, og

så i udlandet hvor man mange steder slås med de samme problemer på landet som i Danmark. Det betonede også kulturminister Brian Mikkelsen ved den officielle åbning den 6. januar.

Bolig med landskab

En havekulturby er en boligby på 30-50 huse. Den knyttes til et lukningstruet eller nedlagt gård hvis bygninger og jord genbruges til forskellige formål. Det kan være som produktionssted for bl.a. landbrugsprodukter, til sociale formål som vuggestue og fritidshjem eller til fritidsformål som f.eks. hestestald og festlokaler. Man kan også forestille sig at bygningerne kan være ramme om kontorarbejdspladser og småhåndværkere.

Havekulturbyen placeres i kanten af en landsby så hver enkelt bolig grænser direkte op til det åbne land. Boligerne placeres individuelt ud fra en forudgående lokalitetsanalyse, eksempelvis som strenge i landskaberne, med boligerne samlet omkring mindre træbeplantede gader.

Hele havekulturbyen fylder 10-30 hektar, men selve det bebyggede område udgør kun ca. 2-500 m² pr. bolig eller ca. 2

Med sine pudsede og kalkede facader og meget træ er husene nyfortolkninger af traditionelle landsbyhuse, men formen er anderledes.

Idémændene forestiller sig havekulturbyen som strenge for at optimere sammenknytningen til landskabet.

Parcelhuskvarteret Skjoldhøjparken truer landsbyen True ved Århus. Den meget pladskrævende bebyggelsesform vælter frem og nærmest fortærer landskabet. Foto: Cowi.

hektar for alle 30-50 huse. Kun dette mindre areal overføres til byzone. Den øvrige grund beholdes i landzone. Dette område kan opfattes som en slags naturpark der, alt efter jordbund og beboernes ønsker, kan præges af landbrug, skovbrug, gartneri, frugtavl, græsning eller natur og fritidsformål. Beboerne kan få mulighed for at leje et ekstra stykke jord hvis de har behov for at dyrke afgrøder i lidt større omfang end i de små haver på 50-300 m². Grundene er ca. det halve af en typisk parcelhusgrund, men man har til gengæld udsigt og adgang til det store fællesareal.

Husene tænkes opført i et fleksibelt, billigt og enkelt byggesystem. Med pudsede og kalkede facader og meget

brug af træ kan de opfattes som nyfortolkninger af de traditionelle landsbyhuse, men formen er meget anderledes. Råhusene realiseres efter en plan hvor man kan vælge mellem forskellige bygge- og indretningsløsninger og størrelser lige fra 25 til 300 m².

Grøn fagmand

Gårdens drift skal ifølge projektet ske på markedsmæssige vilkår og styres professionelt af en grøn fagmand, eventuelt gennem et løbende tilskud på f.eks. 50 kr. pr. år pr. kvadratmeter bolig. Gårdens mangeartede ydelser skal drives som et indtægtsdækket anpartsselskab (ApS).

Havekulturbyen kan finansieres af en privat bygherre der enten lejer boligerne ud eller

sælger dem som ejer- eller andelsboliger. Bygherren kan også være kommunen som lejer boligerne ud. Endelig kan man tænke sig en blanding af ejer, lejer og andelsboliger.

Som vejledende byggeøkonomi anføres håndværkerudgifter på 680.000 kr. for en 50 m² bolig og 1.750.000 kr. for en 175 m² bolig. Det er med moms, men uden byggegrund og rådgiverhonorar. Oven i kommer fællesudgifter til gård og jord som anføres til højst 500 kr. pr. boligkvadratmeter som engangsbeløb.

Den gamle landsby

De nye huse og byplanen har inspiration i vores landsbyers oprindelige by- og gadestrukturer. Brugen af skelmure og husenes tæthed peger på at

der også er hentet inspiration andre steder, bl.a. i de gamle købstæder (f.eks. Erichsens gård i Rønne) og 50'ernes gårdhuse, f.eks. Jørn Utzons Fredensborghuse.

Havekulturbyen er også inspireret af de oprindelige landsbyers symbiose med naturgrundlaget, terrænet, jorden og materialers tilgængelighed. Det betød at landsbyen underlagde sig landskabet og naturen. Bygningerne samledes gerne omkring diskrete veje med en lille toft på den anden side. Landsbyen var ikke kun et boligområde, men også et erhvervs- og forsyningsområde med jorde i flersidig drift og med fællesarealer i forter og overdrev.

Sådan er det ikke mere. Landsbyerne er næsten blevet sovebyer, og de mange nye parcelhuse er sikkert også gode at sove i. En havekulturby både kan og vil noget mere. sh

Projektet Havekulturbyen er præsenteret som udstilling i København (Politikens Hus) 6.-30. januar. Derefter udstilles projektet månedsvis i bl.a. Ålborg, Helsingør, Roskilde, Nakskov, Ribe og Vejle. Projektet er støttet af Skov- og Naturstyrelsen, Danielsens Fond, Danmarks Nationalbanks jubilæumsfond af 1968, Landbrugsrådet, H+H Celcon A/S, Sto Scandinavia AB m.fl. Se www.havekulturbyen.dk.

Erichsens gård i Rønne er et forbillede for Havekulturbyens bolig med sin nytte- og prydhave omkranset af beskyttende læmur.

En anden rollemodel er Jørn Utzons gårdhuse, f.eks. Fredensborghusene med en nuanceret og individuel landskabelig placering. Foto: Eva Meyle.